

ปีนักษัตร กับ พระธาตุประจำปีเกิด

ศศิธร มัชฌิมโตะ
โอบริรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม

สวัสดีปีใหม่ค่ะ มิตรรักนักอ่าน TPA NEWS ทุกท่านหนึ่งปีผ่านไปไวเหมือนโกหกนะคะ เข้าสู่ปีใหม่... ปีพุทธศักราช ๒๕๖๒ หรือปีกุนแล้ว เมื่อปีใหม่นี้ที่แล้วจำได้ว่าได้เขียนชวนทุกท่านไหว้พระขอพรกับบทความเรื่อง “ไหว้พระรับปีใหม่” มาปีนี้ก็ขอเชิญชวนให้ไปทำบุญไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลอีกเช่นเคย เพียงแต่ครั้งนี้จะขอพาทุกท่านเปลี่ยนบรรยากาศไปไหว้พระธาตุประจำปีเกิดกันค่ะ

ก่อนออกเดินทางกัน เรามาเตรียมความพร้อมด้านความรู้กันก่อนนะคะ

บทความใน “คลังความรู้” ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับคำว่านักษัตรไว้ ดังนี้ค่ะ

คำว่า **นักษัตร (นักษัต)** หมายถึง ชื่อรอบเวลา กำหนด ๑๒ ปี เป็น ๑ รอบ เรียกว่า ๑๒ นักษัตร โดยกำหนดให้สัตว์เป็นเครื่องหมายในปีนั้น ๆ คือ ปีชวด มีหนูเป็นเครื่องหมาย ปีฉลู มีวัวเป็นเครื่องหมาย ปีขาล มีเสือเป็นเครื่องหมาย ปีเถาะ มีกระต่ายเป็นเครื่องหมาย ปีมะโรง มีงูใหญ่เป็นเครื่องหมาย ปีมะเส็ง มีงูเล็กเป็นเครื่องหมาย ปีมะเมีย มีม้าเป็นเครื่องหมาย ปีมะแม มีแพะเป็นเครื่องหมาย ปีวอก มีลิงเป็นเครื่องหมาย ปีระกา มีไก่เป็นเครื่องหมาย ปีจอ มีหมาเป็นเครื่องหมาย ปีกุน มีหมูเป็นเครื่องหมาย

การนับปีหรือกำหนดปีโดยมีสัตว์เป็นเครื่องหมายนี้ ส่วนใหญ่จะใช้กันในแถบเอเชีย เช่น ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น ทิเบต ส่วนทางซีกโลกตะวันตกจะใช้ตัวเลขเป็นเครื่องหมายกำหนด

ที่มาที่ไปของการใช้รูปสัตว์เป็นเครื่องหมายในแต่ละปีนั้น ไม่สามารถยืนยันได้ว่าผู้ใดหรือชาติใดเป็นผู้คิดขึ้น และคิดมาตั้งแต่เมื่อใด แต่ในประเทศไทยนั้นมีหลักฐานว่า ไทยใช้ปีนักษัตรมาแล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังข้อความที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๓ บรรทัดที่ ๑๐ ว่า “เมืองนี้หาย ๑๒๑๔ ศกปีมะโรง” และด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๓-๔ ว่า “ชาวอูชาวของมาออก ๑๒๐๗ ศกปีกุน”

ส่วนเรื่องความเชื่อของชาวล้านนาเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดนั้น เว็บไซต์ “ฮักล้านนา” ได้เขียนอธิบายไว้ว่า **ประเพณีล้านนาเชื่อว่าทุกคนมีพระธาตุประจำปีเกิด หรือ ปีเบ็ง เป็นของตัวเอง ก่อน**

ที่ทุกคนจะเกิดมาดวงวิญญาณต้องมา “สุธาตุ” (กราบไหว้พระธาตุ) หรือพักที่พระธาตุประจำตัวก่อน โดยมี ตัวเบ็ง หรือ ตัวเพ็ง (สัตว์ ๑๒ ชนิดที่กำหนดให้เป็นสัญลักษณ์) เป็นผู้นำดวงวิญญาณออกมา ดวงวิญญาณจะย้ายไปสถิตอยู่ที่กระหม่อมของบิดาเป็นเวลา ๗ วัน แล้วจึงเข้าสู่กรรมของมารดาต่อไป และเมื่อสิ้นอายุขัยดวงวิญญาณก็จะกลับไปสู่พระธาตุประจำปีเกิดตามเดิม ชาวล้านนายังเชื่อว่าเป็นชีวิตหนึ่งทุกคนควรไปสักการะพระธาตุประจำปีเกิดของตนเองสักครั้ง เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์กรรมในอดีตชาติ และสร้างบุญบารมีในชาตินี้ ทั้งอันสงฆ์ที่ได้รับยังช่วยให้ชีวิตดีขึ้น หากสิ้นอายุขัยดวงวิญญาณยังจะได้กลับไปสู่พระธาตุประจำปีเกิดของตนเองอีกด้วย

พระธาตุเจดีย์ ๑๒ ปีนักษัตร มีดังนี้

๑) ปีชวด: พระธาตุศรีจอมทอง จ.เชียงใหม่ ประดิษฐาน “พระทักษิณโมฬีธาตุ” หรือกระดูกกระหม่อมด้านขวา (ข้อมูลบางแห่งเขียน “พระทักษิณโมลีธาตุ”) มีขนาดโตประมาณเมล็ดข้าวโพด สันฐานกลมเกลี้ยง สีขาวนวลเหมือนดอกบวบหรือสีดอกพิกุลแห่งตามประวัติเล่าว่าพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่ดอยจอมทอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๑๘๘ ปัจจุบันพระธาตุถูกบรรจุไว้ในพระโกศ ๕ ชั้น ซึ่งตั้งอยู่ภายในพระวิหารจตุรมุข ตามประวัติว่าสร้างขึ้นโดยพระเจ้าติลกปนัดดาธิราช หรือ พระเมืองแก้ว กษัตริย์ราชวงศ์มังราย เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๖๐

๒) ปีฉลู: พระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง พระธาตุแห่งนี้เริ่มสร้างในปีฉลู และเสร็จในปีฉลูเช่นกัน ประดิษฐานพระอัฐิธาตุพระนลาฏด้านขวา (หน้าผาก) พระศอกด้านหน้าและด้านหลัง (คอ) และพระเกศา (ผม) เชื่อกันว่าพระธาตุแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางของลัทธิภิกษุ เมื่อโบราณของล้านนา นอกจากนี้ยังชมปรากฏการณ์ภาพเงาพระธาตุกลับหัวที่หอพระพุทธบาทได้ด้วย

๓) ปีขาล: พระธาตุซ้อแฮ จ.แพร่ ที่ประดิษฐานพระเกศาธาตุและพระบรมสารีริกธาตุพระกัประข้างซ้าย (ศอก) ของพระพุทธเจ้า เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองของเมืองแพร่มาแต่โบราณ ตามตำนานกล่าวว่าขุนลัวะอ้ายก้อมเป็นผู้สร้าง ปรากฏหลักฐานการบูรณปฏิสังขรณ์ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๗๙-๑๘๘๑ ในสมัยพระมหากษัตริย์ราชา (ลิไท) เมื่อครั้งยังทรงเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองศรีสัตนาคนาน้อย

๔) ปีเถาะ: พระธาตุแช่แห้ง จ.น่าน จากพงศาวดารเมืองน่าน กล่าวว่ พระยการเมือง เจ้านครน่าน ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ จากกรุงสุโขทัยมาประดิษฐานไว้ที่ดอยภูเพียงแช่แห้ง ตามตำนาน กล่าวว่ พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับสงน้ำที่ริมฝั่ง แม่น้ำน่านทาง ทิศตะวันออก ที่บ้านห้วยไคร้ และเสวยผลสมอแห้งซึ่งพระยามลราช นำมาถวาย แต่ผลสมอนั้นแห้งมาก พระพุทธเจ้าจึงทรงนำผลสมอนั้น ไปแช่น้ำก่อนเสวย และทรงพยากรณ์ว่ต่อไปทีนี้จะมีผู้นำพระบรม สารีริกธาตุมาประดิษฐาน จึงเรียกพระสถูปที่ประดิษฐานพระบรม สารีริกธาตุแห่งนี้ว่ พระธาตุแช่แห้ง

๕) ปีมะโรง: พระธาตุเจดีย์วัดพระสิงห์ วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่ ถือเป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่งของเมือง เชียงใหม่ ภายในมีพระสิงห์หรือพระพุทธสิหิงค์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูป โบราณศิลปะเชียงแสนโบราณ ปางมารวิชัยขัดสมาธิเพชร ประดิษ- ฐานอยู่ในวิหารลายคำ เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ชาวเมืองจะอัญเชิญ

พระพุทธรูปองค์นี้แห่ไปตามถนนรอบเมืองเพื่อให้ประชาชนสงน้ำ โดยทั่วกัน

๖) ปีมะเส็ง: พระศรีมหาโพธิ์พุทธคยา วัดโพธารามมหา วิหาร (วัดเจดีย์เจ็ดยอด) จ.เชียงใหม่ หรือ พระเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่ พุทธคยา ประเทศอินเดีย วัดโพธารามมหาวิหาร จ.เชียงใหม่ เป็น วัดพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ สร้างด้วยศิลาแลงประดับ ลวดลายปูนปั้น เป็นเจดีย์พุทธคยาแบบอินเดีย ที่สำคัญคือเป็นสถานที่ สักคายานาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ ของโลกและนับเป็นครั้งแรกของ ประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ.๒๐๒๐ เพื่อชำระอักษรในพระไตรปิฎกที่ยัง ขาดตกบกพร่อง โดยพระเจ้าติโลกราชแห่งเมืองเชียงใหม่ อารามนา พระภิกษุผู้ทรงภูมิในพระไตรปิฎกหลายร้อยรูปเข้าประชุม มีพระธรรม ทันนเถระเป็นประธาน

๗) ปีมะเมีย: พระบรมธาตุ จ.ตาก หรือพระธาตุย่างกุ้ง (พระธาตุตะไก่) รวมทั้งพระมหาธาตุเจดีย์ชเวดากอง เมืองย่างกุ้ง

ไหว้พระธาตุปีเกิด 12 ปีนักษัตร

 ปีชวด พระธาตุศรีจอมทอง เชียงใหม่	 ปีฉลู พระธาตุลำปางหลวง ลำปาง	 ปีขาล พระธาตุช่อแฮ แพร่	 ปีเถาะ พระธาตุแช่แห้ง น่าน
 ปีมะโรง พระธาตุวัดพระสิงห์ เชียงใหม่	 ปีมะเส็ง เจดีย์พุทธคยา เชียงใหม่	 ปีมะเมีย พระเจดีย์ชเวดากอง พม่า	 ปีมะแม พระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่
 ปีวอก พระธาตุพนม นครพนม	 ปีระกา พระธาตุศรีบุญชัย ลำพูน	 ปีจอ พระธาตุอินทรีเขวน พม่า	 ปีภุช พระธาตุดอยตุง เชียงราย

ข้อมูลและภาพจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย www.kapook.com

ประเทศเมียนมาร์ วัดพระบรมธาตุ จ.ตาก ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปิดทอง นอกจากนี้นักายในบริเวณวัดยังมีวิหารไม้เก่าแก่ที่มีลายแกะสลักไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม นับเป็นวัดที่มีคุณค่าทางโบราณคดี และหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างมาก

๘) ปีมะแม: พระธาตุดอยสุเทพ จ.เชียงใหม่ พระธาตุดอยสุเทพสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้ากือนาธรรมิกราช เจ้าเมืองเชียงใหม่องค์ที่ ๙ โดยทรงรับสั่งให้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่พระมหาสุมนเถระนำมาจากเมืองศรีสัตนาลัย ซึ่งได้ขุดพบจากนิมิตฝันของพระมหาสุมนเถระเอง เมื่ออัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาสู่เชียงใหม่แล้ว พระธาตุได้แยกเป็นสองส่วน พระเจ้ากือนาทรงเลื่อมใส อัญเชิญมาบรรจุไว้ที่พระธาตุวัดสวนดอกองค์หนึ่ง ส่วนองค์ที่สองได้อัญเชิญขึ้นบนหลังช้างเพื่อเสี่ยงทายว่าช้างหยุดที่ใด ก็จะสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุที่นั่น แล้วปล่อยช้างไป ช้างได้มุ่งหน้าไปสู่ทิศตะวันตก ขึ้นไปยังดอยสุทเวธฐานหรือดอยสุเทพปัจจุบัน แล้วหยุดที่ยอดดอย พระเจ้ากือนาจึงทรงรับสั่งให้สร้างพระเจดีย์ ณ ที่นั่น ขนาดความสูง ๕ วา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๖ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๖๘ พระเจ้าเกษเกล้า กษัตริย์องค์ที่ ๑๒ ของเชียงใหม่ได้บูรณะพระเจดีย์ โดยขยายพระเจดีย์ให้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม สูง ๑๑ วา กว้าง ๖ วา ดังที่ปรากฏทุกวันนี้

๙) ปีวอก: พระธาตุพนม จ.นครพนม พระธาตุพนมสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีโคตรบูรณ ประมาณ พ.ศ. ๘ โดยเจ้าเมือง ๕ องค์ คือ พระยาสุวรรณภิงคาร พระยาคำแดง พระยาอินทปัตถนคร พระยาจลนีนพรหมทัต และพระยานันทเสน เพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุ (กระดูกส่วนหน้าอก) ของพระพุทธเจ้า ลักษณะพระเจดีย์เป็นเจดีย์ทรงบัวเหลี่ยม หรือทรงแจกัน ก่อด้วยอิฐมีลวดลายจำหลักลงไปบนผนัง พระธาตุพนมได้รับการบูรณะเรื่อยมาตามกาลเวลา กระทั่งในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๘ องค์พระธาตุพนมได้หักโค่นลง ประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศได้ร่วมกันระดมทุนทรัพย์ก่อสร้างขึ้นใหม่ และมีพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขึ้นบรรจุอีกครั้งในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๒

๑๐) ปีระกา: พระธาตุหริภุญชัย จ.ลำพูน พระบรมธาตุหริภุญชัย ตั้งอยู่ในวัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ใจกลางเมืองลำพูน เป็นปูชนียสถานสำคัญยิ่งแห่งหนึ่งในภาคเหนือ เชื่อกันว่าเป็นพระธาตุที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของเมืองหริภุญชัย เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมธาตุ ซึ่งแต่เดิมถูกเก็บรักษาไว้ในกระบอกไม้รวก และใส่ไว้ในโกศแก้วอีกชั้นหนึ่ง ต่อมากษัตริย์ผู้ครองนครลำพูนทุกพระองค์ก็ได้บูรณะ และพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยเปลี่ยนจากโกศแก้วเป็นโกศทอง และเปลี่ยนเป็นมณฑป จนในที่สุดเป็นเจดีย์ และได้ขยายขนาดของเจดีย์ให้ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นอย่างที่เห็นในปัจจุบัน

๑๑) ปีจอ: พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สามารถไปสักการะพระธาตุเกศแก้วจุฬามณี วัดเกตการาม จ.เชียงใหม่ หรือ พระธาตุนิทร์แขวน ประเทศเมียนมา แทนได้

พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี วัดเกตการาม เป็นพระธาตุที่ประดิษฐานเส้นพระเกศาของพระพุทธเจ้า มีชื่อพ้องกับพระเกศแก้วจุฬามณีเจดีย์

๑๒) ปีกุน: พระธาตุดอยตุง จ.เชียงราย ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ พระรากขวัญเบื้องซ้าย (กระดูกไหปลาร้า) และพระธาตุย่อย องค์พระบรมธาตุเจดีย์มีอยู่ ๒ องค์ โดยมีเรื่องเล่าว่าได้มีการนำพระบรมธาตุมาบรรจุที่ดอยตุงถึง ๓ ครั้ง แต่ทุกครั้งก็จะมีการก่อเจดีย์ขึ้นด้วย แต่มีเพียง ๒ องค์เท่านั้นที่ได้รับการบูรณะและอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนสาเหตุที่ดอยตุงเป็นพระธาตุประจำปีกุน เนื่องจากปู่เจ้าลาวจาก และพระยามังราย ต้นวงศ์กษัตริย์เชียงใหม่ต่างก็ประสูติในปีกุนนั่นเอง

อ.คชา ชินปัญชร พิธีเซ็นเตอร์โครงการให้พระธาตุแช่แห้ง เสริมบารมีทำความดีถวายพ่อหลวง ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวถึงความหมายอีกนัยของการสักการะพระธาตุว่า “แก่นแท้ของการกราบไหว้พระธาตุ คือ ทำให้เราระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ และพระธรรมคำสั่งสอน ทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ที่มีหัวใจอย่างย่อคือ “ทำความดีให้ถึงพร้อม ละเว้นต่อบาป ทำจิตใจให้บริสุทธิ์” ทั้งยังได้ทำนุบำรุงพระอารยสงฆ์ พระสงฆ์ ซึ่งอยู่ภายในวัด ดูแลพระเจดีย์ประจำปีนักษัตร ถือเป็นการทำงานบำรุงศาสนาซึ่งเป็นเนืองนาบุญของโลก ทั้งยังเป็นการท่องเที่ยว เดินทางแบบยั่งยืน ในแต่ละชุมชนนั้นอีกด้วย”

ที่มาข้อมูล

- พรทิพย์ เดชทิพย์ประภาพ (๒๕๕๑). นักษัตร (๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑). สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/?knowledges=นักษัตร-๑๔-กุมภาพันธ์-๒๕> เมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- ฮักล้านนา. (๒๕๖๐). พระธาตุประจำปีเกิด ความเชื่อของชาวล้านนา. สืบค้นจาก <http://www.huglanna.com/index.php?topic=10409.0> เมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- Kapook. (๒๕๕๓). ไหว้พระธาตุปีเกิด 12 ปีนักษัตร เสริมบารมี. สืบค้นจาก <https://travel.kapook.com/view9181.html> เมื่อ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- Mthai. (๒๕๖๐). ไหว้ 12 พระธาตุประจำปีเกิด เสริมสิริมงคลตลอดปี 2560. สืบค้นจาก <https://travel.mthai.com/blog/128851.html> เมื่อ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- Sanook. (มปป.). ไหว้พระธาตุประจำปีเกิด 12 ปีนักษัตร. สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/travel/1391296/> เมื่อ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- ภาพประกอบ
- Kapook. (๒๕๕๓). ไหว้พระธาตุปีเกิด 12 ปีนักษัตร เสริมบารมี. สืบค้นจาก <https://travel.kapook.com/view9181.html> เมื่อ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.